

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

8 päivänä joulukuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Henkilöiden vapaa liikkuvuus – SEUT 45 artikla – Työntekijät – Asetus (EU) N:o 492/2011 – 7 artiklan 1 ja 2 kohta – Yhdenvertainen kohtelu – Sosiaaliset edut – Leskeneläke – Rekisteröidyn parisuhteen osapuolet – Kansallinen säännöstö, jonka mukaan leskeneläkkeen myöntäminen edellyttää toisessa jäsenvaltiossa pätevästi solmitun ja kirjatun parisuhteen kirjaamista kansalliseen rekisteriin

Asiassa C-731/21,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Luxemburg) on esittänyt 25.11.2021 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 1.12.2021, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

GV

vastaaan

Caisse nationale d'assurance pension,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Safjan (esittelevä tuomari) sekä tuomarit N. Jääskinen ja M. Gavalec,

julkisasiamies: A. M. Collins,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- GV, edustajanaan P. R. Mbonyumutwa, avocat,
- Caisse nationale d'assurance pension, edustajinaan A. Charton ja M. Thewes, avocats,
- Euroopan komissio, asiamiehinään B.-R. Killmann ja D. Martin,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 18, SEUT 45 ja SEUT 48 artiklan sekä työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta unionin alueella 5.4.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 492/2011 (EUVL 2011, L 141, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 13.4.2016 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2016/589 (EUVL 2016, L 107, s. 1; jäljempänä asetus N:o 492/2011), 7 artiklan 2 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain GV, joka on Ranskan kansalainen, ja caisse nationale d'assurance pension (kansallinen eläkevakuutuskassa, Luxemburg; jäljempänä CNAP) ja joka koskee sitä, että CNAP on evännyt GV:ltä leskeneläkkeen hänen puolisonsa kuoltua.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 883/2004

- 3 Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 (EUVL 2004, L 166, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 19.12.2013 annetulla komission asetuksella (EU) N:o 1372/2013 (EUVL 2013, L 346, s. 27; jäljempänä asetus N:o 883/2004), 3 artiklan, jonka otsikko on ”Asiallinen soveltamisala”, 1 kohdan e alakohdassa säädetään, että asetusta N:o 883/2004 sovelletaan perhe-eläke-etuuksia koskevaan sosiaaliturvalainsäädäntöön.
- 4 Asetuksen 4 artiklassa, jonka otsikko on ”Yhdenvertainen kohtelu”, säädetään seuraavaa:
”Henkilöillä, joihin tätä asetusta sovelletaan, on samat jäsenvaltion lainsäädännön mukaiset etuudet ja velvollisuudet kuin kyseisen jäsenvaltion kansalaisilla, jollei tässä asetuksessa toisin säädetä.”
- 5 Asetuksen 5 artiklan, jonka otsikko on ”Etuuksien, tulojen, tosiseikkojen tai tapahtumien rinnastaminen”, b alakohdassa säädetään seuraavaa:
”Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, ja erityiset täytäntöönpanosäännökset huomioon ottaen sovelletaan seuraavaa:
--
b) jos tietyillä seikoilla tai tapahtumilla on toimivaltaisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla oikeusvaikutuksia, kyseisen jäsenvaltion on otettava huomioon toisten jäsenvaltioiden alueella tapahtuneet samankaltaiset seikat tai tapahtumat ikään kuin ne olisivat tapahtuneet sen alueella.”

Asetus N:o 492/2011

- 6 Asetuksen N:o 492/2011 7 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltion kansalaista ei työntekijänä saa kansalaisuutensa vuoksi saattaa toisen jäsenvaltion alueella kotimaisiin työntekijöihin verrattuna eri asemaan työ- ja palvelussuhteen ehtojen suhteen; tämä koskee erityisesti palkkausta, irtisanomista ja työttömyyden sattuessa paluuta saman alan työhön tai uudelleen työllistämistä.

2. Hänen on saatava samat sosiaaliset ja verotukseen liittyvät edut kuin kotimaisten työntekijöiden.”

Asetus (EU) 2016/1104

- 7 Tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla rekisteröityjen parisuhteiden varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskevissa asioissa 24.6.2016 annetussa neuvoston asetuksessa (EU) 2016/1104 (EUVL 2016, L 183, s. 30) sallitaan se, että rekisteröidyn parisuhteen osapuolet nimeävät parisuhteensa varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskeviin asioihin sovellettavan lain tai muuttavat sitä.

- 8 Asetuksen 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan rekisteröityjen parisuhteiden varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskeviin asioihin.

Sitä ei sovelleta vero-, tulli- tai hallintoasioihin.

2. Tämän asetuksen soveltamisalaan eivät kuulu seuraavat asiat:

--

- b) rekisteröidyn parisuhteen olemassaolo, pätevyys ja tunnustaminen;

--

- e) sosiaaliturva;

--”

Luxemburgin oikeus

Sosiaaliturvakoodeksi

- 9 Sosiaaliturvakoodeksin (code de la sécurité sociale) 195 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Oikeus leskeneläkkeeseen on tämän luvun nojalla myönnetyn vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen saajan jälkeensä jääneellä aviopuolisolla tai tiettyjen parisuhteiden oikeusvaikutuksista 9.7.2004 annetun lain [(loi relative aux effets légaux de certains partenariats; Mémorial A 2004, s. 2020)] 2 §:ssä

tarkoitettuna kyseisen eläkkeensaajan jälkeensäajalla puolisoilla tai vakuutetun jälkeensäajalla aviopuolisilla tai edellä tarkoitettuna puolisoilla, jos vakuutettu oli kuollessaan ollut vakuutettuna edellä 171, 173 ja 173bis §:n nojalla vähintään kaksitoista kuukautta vakuutusriskin toteutumista edeltäneinä kolmena vuotena, sanotun kuitenkaan rajoittamatta minkään muun säädetyn edellytyksen soveltamista. – – Tällaista vakuutusajanjaksoa ei kuitenkaan vaadita, jos kyse on vakuutetun kuolemasta, joka johtuu hänen vakuutettuna olemisensa aikana sattuneesta mistä tahansa tapaturmasta tai tämän koodeksin säännösten nojalla tunnustetusta ammattitaudista.”

10 Koodeksin 196 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Aviopuolison tai tiettyjen parisuhteiden oikeusvaikutuksista 9.7.2004 annetun lain 2 §:ssä tarkoitettuna puolison leskeneläkettä ei ole maksettava,

- jos avioliitto tai edellä tarkoitettu parisuhde on solmittu alle vuotta ennen vakuutetun kuolemaa tai hänen siirtämistään työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeelle
- jos avioliitto tai edellä tarkoitettu parisuhde on solmittu vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen saajan kanssa.

2. Edellä olevaa 1 momenttia ei kuitenkaan sovelleta, jos ainakin yksi seuraavista edellytyksistä täyttyy:

- a) jos työelämässä olevan vakuutetun kuolema tai siirtäminen työkyvyttömyyseläkkeelle on välitön seuraus avioliiton tai edellä tarkoitettuna parisuhteen solmimisen jälkeen tapahtuneesta tapaturmasta
- b) jos kuolinhetkellä on olemassa lapsi, joka on syntynyt tai siitetty avioliiton tai edellä tarkoitettuna parisuhteen aikana, tai lapsi, josta on tullut aviolapsi avioliiton perusteella
- c) jos kuollut eläkkeensaaja ei ollut aviopuolisoaan tai edellä tarkoitettuna puolisoaan yli 15 vuotta vanhempi ja jos avioliitto tai edellä tarkoitettu parisuhde oli kuolinhetkellä kestänyt vähintään yhden vuoden
- d) jos avioliitto tai edellä tarkoitettu parisuhde oli eläkkeensaajan kuolinhetkellä kestänyt vähintään kymmenen vuotta.”

9.7.2004 annettu laki

11 Tiettyjen parisuhteiden oikeusvaikutuksista 9.7.2004 annetun lain, sellaisena kuin se on muutettuna 3.8.2010 annetulla lailla (Mémorial A 2010, s. 2190; jäljempänä 9.7.2004 annettu laki), 2 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Tässä laissa parisuhteella tarkoitetaan kahden eri sukupuolta tai samaa sukupuolta olevan henkilön, jäljempänä puoliset, jotka elävät pariskuntana ja ovat tehneet jäljempänä 3 §:n mukaisen ilmoituksen, yhteiselämää.”

12 Lain 3 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Puolisoiden, jotka haluavat tehdä parisuhteestaan ilmoituksen, on ilmoitettava henkilökohtaisesti ja yhdessä kirjallisesti yhteisen koti- tai asuinpaikkansa kunnan väestörekisteriviranomaiselle

parisuhteestaan ja parisuhteensa varallisuusoikeydellisista vaikutuksista tehdyn sopimuksen olemassaolosta, jos he ovat tehneet keskenään tällaisen sopimuksen.

Väestörekisteriviranomainen tarkastaa, täyttävätkö molemmat osapuolet tässä laissa säädetty edellytykset, ja mikäli näin on, antaa molemmille puolisoille todistuksen, jossa mainitaan, että heidän parisuhteestaan on tehty ilmoitus.

Jos puolisojen syntymätodistukset on laadittu tai kirjoitettu Luxemburgissa, parisuhteesta tehty ilmoitus mainitaan kummankin puolison syntymätodistuksessa.

Väestörekisteriviranomainen toimittaa ilmoituksen, joka sisältää tarvittaessa maininnan varallisuusoikeydellisista vaikutuksista tehdystä sopimuksesta, kolmen työpäivän kuluessa yleiselle syyttäviviranomaiselle säilytettäväksi väestörekisterissä ja kirjattavaksi uuden siviiliprosessikoodeksin [(nouveau code de procédure civile)] 1126 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä tarkoitettuun kortistoon tai tiedostoon.

Rekisteröity parisuhde tulee sen osapuolten välillä voimaan siitä lukien, kun väestörekisteriviranomainen ottaa vastaan parisuhteesta tehdyn ilmoituksen; kyseinen vastaanotto vahvistaa parisuhteen solmimisen ajankohdan. Parisuhteeseen voidaan kolmansiä osapuolia vastaan vedota vasta siitä päivästä alkaen, jona ilmoitus on kirjattu väestörekisteriin.

Suurherttuan asetuksella voidaan määrittää ilmoituksen ja siihen liitettävien asiakirjojen sisältö ja muodollisuudet.”

13 Kyseisen lain 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Voidakseen tehdä 3 §:ssä säädetyn ilmoituksen

1. molempien osapuolten on oltava oikeustoimikelpoisia siviilikodeksin [(Code civil)] 1123 ja 1124 §:n mukaisesti
2. he eivät saa olla avioliitossa tai muussa rekisteröidyssä parisuhteessa
3. he eivät saa olla siviilikodeksin 161–163 §:ssä ja 358 §:n 2 momentissa kielletyn polven mukaisessa vanhemmuus- tai sukulaisuussuhteessa keskenään
4. heidän on asuttava laillisesti Luxemburgin alueella.

Edellä 4 kohtaa sovelletaan vain muihin kuin Euroopan unionin kansalaisiin.”

14 Saman lain 4-1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Puolisot, jotka ovat rekisteröineet parisuhteensa ulkomailla, voivat esittää yleiselle syyttäviviranomaiselle hakemuksen siitä, että parisuhde kirjataan väestörekisteriin ja uuden siviiliprosessikoodeksin 1126 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä tarkoitettuun kortistoon tai tiedostoon, sillä edellytyksellä, että molemmat osapuolet täyttivät 4 §:ssä säädetty edellytykset parisuhteen solmimisajankohtana.”

Suurherttuan asetuksella voidaan määrittää hakemusta ja siihen liitettäviä asiakirjoja koskevat muodollisuudet.”

Uusi siviiliprosessikoodeksi

- 15 Uuden siviiliprosessikoodeksin 1126 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Väestörekisterissä säilytettävien asiakirjojen ja tuomioiden otteet arkistoidaan yleisessä syyttäviviranomaisessa.

--”

- 16 Koodeksin 1127 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Väestörekisterissä säilytettävien asiakirjojen ja tuomioiden julkisuus varmistetaan kirjaamalla ne kortistoon tai tiedostoon suojatun henkilön nimissä. Kyseinen kirjaus osoittaa numeron, jolla asiakirja tai tuomio on kirjattu edellisen pykälän 2 momentissa tarkoitettuun rekisteriin.

--”

- 17 Kyseisen koodeksin 1129 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Väestörekisterissä säilytettävistä otteista voidaan antaa jäljennöksiä kullekin niitä pyytävälle. Kun kortistoon tai tiedostoon on tehty merkintä väestörekisteristä poistamisesta, tässä rekisterissä säilytettävistä otteista saadaan antaa jäljennöksiä vain yleisen syyttäjän luvalla.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 18 Pääasian valittaja ja hänen puolisonsa, jotka molemmat olivat Ranskan kansalaisia ja asuivat Ranskassa, rekisteröivät 22.12.2015 tribunal d'instance de Metzissä (vähäisten riita-asioiden tuomioistuin, Metz, Ranska) asianmukaisesti yhteisen ilmoituksen rekisteröityä parisuhdetta koskevasta sopimuksesta (pacte civil de solidarité, PACS, jäljempänä PACS-sopimus). Molemmat työskentelivät Luxemburgissa.
- 19 Pääasian valittajan puoliso menehtyi 24.10.2016 työtapaturmassa. Pääasian valittaja haki 8.12.2016 CNAP:ltä leskeneläkkeen myöntämistä.
- 20 Hakemus hylättiin 27.11.2017 sillä perusteella, että koska Ranskassa rekisteröityä PACS-sopimusta ei ollut kirjattu molempien sopimuspuolten eläessä Luxemburgin väestörekisteriin, siihen ei voitu vedota kolmansia osapuolia vastaan.
- 21 Conseil arbitral de la sécurité sociale (sosiaaliasioiden välitystuomioistuin, Luxemburg) hylkäsi 18.3.2020 antamallaan ratkaisulla kanteen, jonka pääasian valittaja oli nostanut 27.11.2017 tehdystä CNAP:n päätöksestä, jolla häneltä oli evätty leskeneläke.
- 22 Conseil supérieur de la sécurité sociale (ylin sosiaaliasioiden tuomioistuin, Luxemburg) pysytti mainitun ratkaisun 25.6.2020 antamallaan tuomiolla.
- 23 Pääasian valittaja valitti tästä tuomiosta Cour de cassationiin (ylin tuomioistuin, Luxemburg). Valituksensa tueksi hän vetoaa muun muassa perusteeseen, jonka mukaan on rikottu kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa koskevaa SEUT 18 artiklaa ja työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevaa SEUT 45 artiklaa sekä asetuksen N:o 492/2011 7 artiklan 2 kohtaa.

- 24 Cour de cassation katsoi 25.11.2021 antamassaan tuomiossa, että Luxemburgin lainsäädäntö ei merkitse välitöntä syrjintää luxemburgilaisten puolisoitten ja sellaisten puolisoitten välillä, jotka ovat toisen jäsenvaltion kansalaisia, eikä tähän vaikuta se, onko parisuhde solmittu Luxemburgissa vai ulkomailla.
- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii kuitenkin mahdollisen välillisen syrjinnän olemassaoloa siltä osin kuin 9.7.2004 annetun lain 4-1 §:ssä sellaisille puolisoille, jotka jo ovat rekisteröineet parisuhteensa toisessa jäsenvaltiossa, asetettu velvollisuus kirjauttaa se myös Luxemburgin väestörekisteriin muun muassa leskeneläkkeen saamiseksi vaikuttaa erityisesti rajatyöntekijöihin eli työntekijöihin, jotka työskentelevät Luxemburgissa mutta asuvat jossakin tämän rajanaapurimaista.
- 26 Tässä tilanteessa Cour de cassation on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko Euroopan unionin oikeus, erityisesti SEUT 18, SEUT 45 ja SEUT 48 artikla sekä [asetuksen N:o 492/2011] 7 artiklan 2 kohta, esteenä [sosiaaliturvakoodeksin] 195 §:n ja [9.7.2004 annetun lain] 3, 4 ja 4-1 §:n kaltaisille jäsenvaltion säännöksille, joiden nojalla leskeneläkkeen myöntäminen alkuperäjäsenvaltiossa pätevästi solmitun ja kirjatun parisuhteen jälkeenjääneelle osapuolelle sillä perusteella, että tämän kuollut puoliso oli työskennellyt vastaanottavassa jäsenvaltiossa, edellyttää parisuhteen kirjaamista rekisteriin, jota vastaanottava jäsenvaltio pitää selvittääkseen, onko noudatettu niitä aineellisia edellytyksiä, jotka tämän jäsenvaltion laissa asetetaan parisuhteen tunnustamiselle ja sen varmistamiselle, että parisuhteeseen voidaan vedota kolmansia osapuolia vastaan, kun taas leskeneläkkeen myöntäminen vastaanottavassa jäsenvaltiossa solmitun parisuhteen jälkeenjääneelle osapuolelle edellyttää vain sitä, että parisuhde oli siellä pätevästi solmittu ja kirjattu?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 27 Aluksi on todettava, että vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa kysymyksessään SEUT 18 ja SEUT 48 artiklaan, näillä artikloilla ei ole merkitystä pääasian kannalta.
- 28 SEUT 18 artiklan osalta nimittäin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kyseistä perussopimuksen määräystä voidaan soveltaa itsenäisesti ainoastaan sellaisiin unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluviin tapauksiin, joita varten perussopimuksessa ei ole erityisiä syrjinnän kieltäviä määräyksiä. Syrjintäkiellon periaate on pantu täytäntöön työntekijöiden vapaan liikkuvuuden alalla SEUT 45 artiklalla ja asetuksella N:o 492/2011 (ks. vastaavasti tuomio 30.5.1989, komissio v. Kreikka, 305/87, EU:C:1989:218, 12 ja 13 kohta ja tuomio 25.10.2012, Prete, C-367/11, EU:C:2012:668, 18 ja 19 kohta).
- 29 SEUT 48 artiklan osalta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että kyseisen määräyksen tarkoituksena ei ole luoda suoraan sovellettavaa oikeussääntöä vaan se on oikeudellinen perusta, jonka nojalla voidaan toteuttaa sellaisia sosiaaliturvan alan toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi (ks. vastaavasti tuomio 10.3.2011, Casteels, C-379/09, EU:C:2011:131, 14 kohta). Tällaisia toimenpiteitä sisältyy nykyisin asetukseen N:o 883/2004.

- 30 Niinpä on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ainoalla kysymyksellään pääasiallisesti, onko SEUT 45 artiklaa ja asetuksen N:o 492/2011 7 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä vastaanottavan jäsenvaltion säännöstölle, jonka mukaan leskeneläkkeen myöntäminen toisessa jäsenvaltiossa pätevästi solmitun ja kirjatun parisuhteen jälkeenjääneelle osapuolelle sillä perusteella, että tämän kuollut puoliso oli työskennellyt vastaanottavassa jäsenvaltiossa, edellyttää parisuhteen etukäteistä kirjaamista tämän valtion pitämään rekisteriin.
- 31 SEUT 45 artiklan ja asetuksen N:o 492/2011 7 artiklan tulkinnan osalta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että mainittuun määräykseen ja mainittuun säännökseen otetulla yhdenvertaisen kohtelun säännöllä ei kielletä ainoastaan kansalaisuuteen perustuvaa ilmeistä syrjintää vaan myös kaikki sellaiset peiteltyyn syrjinnän muodot, joissa tosiasiallisesti päädytään samaan lopputulokseen muita erotteluperusteita soveltamalla (ks. vastaavasti tuomio 12.2.1974, Sotgiu, 152/73, EU:C:1974:13, 11 kohta ja tuomio 13.3.2019, Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach, C-437/17, EU:C:2019:193, 18 kohta).
- 32 Unionin tuomioistuin on täsmentänyt tässä yhteydessä, että kansallisen oikeuden säännöstä, vaikka sitä sovellettaisiin kansalaisuudesta riippumatta, on pidettävä välillisesti syrjivänä, jos sen vaikutukset voivat kohdistua sen ominaislaadun vuoksi enemmän työntekijöihin, jotka ovat muiden jäsenvaltioiden kansalaisia, kuin kotimaisiin työntekijöihin ja jos säännöksellä saatetaan sen vuoksi kohdella ensiksi mainittuja huonommin, jollei se ole objektiivisesti perusteltua ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään (ks. vastaavasti tuomio 23.5.1996, O'Flynn, C-237/94, EU:C:1996:206, 20 kohta ja tuomio 13.3.2019, Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach, C-437/17, EU:C:2019:193, 19 kohta).
- 33 Luxemburgin lainsäädännössä, sellaisena kuin sitä sovelletaan nyt käsiteltävässä asiassa, asetetaan toisessa jäsenvaltiossa tämän valtion merkityksellisten sääntöjen mukaisesti solmitulle ja rekisteröidylle parisuhteelle edellytys, joka ei koske Luxemburgissa solmittua parisuhdetta.
- 34 CNAP nimittäin on soveltanut 9.7.2004 annetun lain 4-1 §:ää ja edellyttänyt, että toisessa jäsenvaltiossa jo rekisteröity parisuhde kirjataan myös Luxemburgin väestörekisteriin, mikä edellyttää sitä, että kyseessä olevat puoliset esittävät tätä koskevan hakemuksen Luxemburgin yleiselle syyttäväviranomaiselle. Myös parisuhde, joka on solmittu ja josta on tehty ilmoitus Luxemburgissa, kyllä kirjataan Luxemburgin väestörekisteriin, mutta "väestörekisteriviranomainen toimittaa" tällaisen kirjauksen kyseisen lain 3 §:n nojalla. Kirjaus tehdään siten automaattisesti ja sen väestörekisteriviranomaisen aloitteesta, jolle kyseisestä parisuhteesta on tehty ilmoitus. Tällaisella lainsäädännöllä saatetaan kohdella huonommin muiden jäsenvaltioiden kansalaisia, joten sillä on otettu käyttöön kansalaisuuteen välillisesti perustuva epäyhdenvertainen kohtelu.
- 35 On siis tutkittava, onko tällainen epäyhdenvertainen kohtelu objektiivisesti perusteltu ja oikeasuhteinen.
- 36 Tältä osin on ensinnäkin niin, että pääasiassa kyseessä olevassa Luxemburgin lainsäädännössä annetaan tämän jäsenvaltion viranomaisille mahdollisuus tarkastaa, onko niitä sosiaaliturvakoodeksissa asetettuja aineellisia edellytyksiä noudatettu, jotka koskevat leskeneläkkeen myöntämistä puolisolle, ja taataan se, että kyseiseen parisuhteeseen voidaan vedota kolmansia osapuolia vastaan. Jäsenvaltio voi legitimiin varmistua siitä, että julkisista

- varoista rahoitettava leskeneläke, joka maksetaan parisuhteen jälkeenjäävälle osapuolelle sen toisen osapuolen kuoltua työtapaturmassa, maksetaan vain henkilölle, joka voi todistaa olleensa edesmenneen työntekijän puoliso.
- 37 On kuitenkin niin, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallinen lainsäädäntö on omiaan takaamaan tavoitteen toteutumisen vain, jos se tosiasiallisesti vastaa tavoitteeseen johdonmukaisella ja järjestelmällisellä tavalla (ks. vastaavasti tuomio 10.3.2009, Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, 55 kohta ja tuomio 11.7.2019, A, C-716/17, EU:C:2019:598, 24 kohta).
- 38 Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että niiden aineellisten edellytysten noudattamista, jotka Luxemburgin sosiaaliturvakoodexissa on asetettu sille, että jälkeenjäänyt puoliso voi saada leskeneläkettä puolisonsa kuoleman perusteella, ei ole riitautettu pääasiassa. CNAP perusteli tällaisen eläkkeen epäämisen pääasian valittajalta pelkästään sillä, että kyseisten henkilöiden välistä parisuhdetta ei ollut kirjattu Luxemburgin väestörekisteriin.
- 39 Tältä osin on todettava, että toisissa jäsenvaltioissa solmittujen parisuhteiden kirjaaminen Luxemburgin väestörekisteriin ei ole pakollista vaan ainoastaan mahdollista. Kyseisen 9.7.2004 annetun lain 4-1 §:ssä nimittäin säädetään, että puoliset voivat hakea kirjaamista yleiseltä syyttäväviranomaiselta. Kuten Euroopan komissio on huomautuksissaan korostanut, on niin, että koska tällainen kirjaaminen ei ole pakollista, sitä ei johdonmukaisesti tarkasteltuna voida pitää sellaisena muodollisuutena, joka olisi välttämätön sen tarkastamiseksi, että toisessa jäsenvaltiossa rekisteröity parisuhde täyttää 9.7.2004 annetussa laissa asetetut aineelliset edellytykset, ja sen varmistamiseksi, että tällaiseen parisuhteeseen voidaan vedota kolmansia osapuolia vastaan.
- 40 Joka tapauksessa leskeneläkkeen epääminen sillä perusteella, että parisuhdetta, johon eläkehakemus perustuu, ei ole rekisteröity Luxemburgissa, ylittää sen, mikä on tarpeen tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi, jolloin sillä loukataan tämän tuomion 32 kohdassa mainittua suhteellisuusperiaatetta.
- 41 On nimittäin niin yhtäältä, kuten oikeuskäytännöstä ilmenee, että sellaisen virallisen asiakirjan esittäminen, jonka parisuhteen solmimisjäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on antanut, riittää sen varmistamiseen, että kyseiseen parisuhteeseen voidaan vedota leskelle myönnettävän etuuden maksamisesta vastaavia toisen jäsenvaltion viranomaisia vastaan, ellei tiettyjen seikkojen perusteella voida pohtia kyseisen asiakirjan paikkansapitävyyttä (ks. analogisesti tuomio 2.12.1997, Dafeki, C-336/94, EU:C:1997:579, 19 kohta). Tällaisessa tapauksessa kaikki epäilyt, joita viimeksi mainitun jäsenvaltion viranomaisilla mahdollisesti on, voitaisiin poistaa kyseisen parisuhteen rekisteröineille viranomaisille osoitettavalla tietojensaantipyynnöllä sen varmistamiseksi, että kyseinen parisuhde on aito.
- 42 Toisaalta on niin, että kun sovellettava kansallinen lainsäädäntö ei sisällä kyseessä olevan parisuhteen kirjaamisen määräaika koskevaa edellytystä, mikään ei ole esteenä sille, että tällainen kirjaaminen, joka on erotettava parisuhteen rekisteröinnistä parisuhteen solmimisjäsenvaltion toimivaltaisissa viranomaisissa, toteutetaan ajankohtana, jona leskeneläkkeen myöntämistä haetaan, minkä avulla olisi myös mahdollista saavuttaa kyseisellä lainsäädännöllä tavoiteltu päämäärä. Ennakkoratkaisupyynnöstä ei kuitenkaan ilmene, että tällaista mahdollisuutta olisi käytetty pääasiassa.

- 43 Esitettyyn kysymykseen on edellä esitetyn perusteella siis vastattava, että SEUT 45 artiklaa ja asetuksen N:o 492/2011 7 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä vastaanottavan jäsenvaltion säännöstölle, jonka mukaan leskeneläkkeen myöntäminen toisessa jäsenvaltiossa pätevästi solmitun ja kirjatun parisuhteen jälkeensäjääneelle osapuolelle sillä perusteella, että tämän kuollut puoliso oli työskennellyt vastaanottavassa jäsenvaltiossa, edellyttää parisuhteen etukäteistä kirjaamista tämän valtion pitämään rekisteriin.

Oikeudenkäyntikulut

- 44 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 45 artiklaa ja työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta unionin alueella 5.4.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 492/2011, sellaisena kuin se on muutettuna 13.4.2016 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2016/589, 7 artiklaa

on tulkittava siten, että

ne ovat esteenä vastaanottavan jäsenvaltion säännöstölle, jonka mukaan leskeneläkkeen myöntäminen toisessa jäsenvaltiossa pätevästi solmitun ja kirjatun parisuhteen jälkeensäjääneelle osapuolelle sillä perusteella, että tämän kuollut puoliso oli työskennellyt vastaanottavassa jäsenvaltiossa, edellyttää parisuhteen etukäteistä kirjaamista tämän valtion pitämään rekisteriin.

Allekirjoitukset